

**BEDİ ZİYA EGEMEN. *Terbiye İlminin Problemleri ve
Terbiye Felsefesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi
Basımevi, 1965, 110.**

Hamza AKTAŞ

Doç. Dr. Düzce Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Bilimleri Anabilim Dalı
Assoc. Prof. Düzce University, Faculty of Theology, Department of
Religious Sciences, Duzce/Türkiye

hamzaaktas@duzce.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5059-2671

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap İncelemesi / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 19 Şubat/February 2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 1 Haziran/June 2025

DOI: 10.53683/gifad.1643349

Atıf / Citation: Aktaş, Hamza. "Bedi Ziya Egemen. *Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, 110.". *Gifad: Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / The Journal of Gumushane University Faculty of Theology*, 14/28 (Temmuz/July 2025/2): 780-786

İntihal: Bu makale özel bir yazılım ile taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by special software. No plagiarism was detected.

Web: <http://dergipark.gov.tr/tr/pub/gifad> **Mail:** ilahiyatdergi@gumushane.edu.tr

Copyright© Published by Gümüşhane Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Gumushane University, Faculty of Theology, Gumushane, 29000 Türkiye. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in "Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi" adlı eseri, eğitim bilimleri alanındaki temel sorunları ele alarak pedagojik düşüncüyü derinlemesine incelemektedir. İlk olarak 1952 ve 1957 yıllarında ayrı kitaplar olarak yayımlanan "Terbiye İlminin Ana Meseleleri" ve "Terbiye Felsefesi" eserlerinin birleşiminden oluşan bu genişletilmiş baskı, eğitim anlayışına yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Egemen, eğitimdeki temel ilkeleri sistematik bir şekilde ele alırken, farklı pedagojik akımları ve teorileri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Kitap, eğitim metodolojilerinin sınırlılıklarını vurgularken, eğitimin daha esnek, dinamik ve disiplinlerarası bir süreç olarak şekillendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Egemen, eğitimi sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda insanı şekillendiren, çok boyutlu bir süreç olarak ele almaktadır. Eğitimi felsefi temelleriyle derinlemesine inceleyerek, pedagojik teorileri yeniden değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Eser, eğitim bilimlerinin temel ilkeleri üzerine derinlemesine düşünmek isteyen akademisyenler ve eğitimciler için önemli bir kaynaktır. Eğitimin anlamı, amacı ve yöntemleri üzerine kapsamlı bir bakış açısı kazandıran bu çalışma, pedagojik alanda önemli bir referans noktası olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Pedagoji, Eğitim Bilimi, Fenomenoloji, Eğitim Felsefesi.

781

Abstract

Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen's work *The Problems of the Science of Education and the Philosophy of Education* delves deeply into the fundamental issues in the field of educational sciences, examining pedagogical thought in detail. Initially published as two separate books, *The Main Issues of the Science of Education* (1952) and *The Philosophy of Education* (1957), this expanded edition brings a new perspective to the understanding of education. Egemen systematically explores the basic principles of education while critically evaluating various pedagogical currents and theories. The book highlights the limitations of current educational methodologies and advocates for the development of a more flexible, dynamic, and interdisciplinary approach to education. Egemen views education not merely as the transmission of knowledge, but as a multifaceted process that shapes individuals. By examining education through its philosophical foundations, the work offers an opportunity to reassess pedagogical theories. This book is a significant resource for scholars and educators who wish to deeply engage with the fundamental principles of education. It provides a comprehensive perspective on the meaning, purpose, and methods of education, making it an important reference in the field of pedagogy.

Keywords: Education, Pedagogy, Educational Science, Phenomenology,

Educational Philosophy.

1960'lı yılların başında Türkiye'de eğitim bilimlerinin kurumsallaşma süreci henüz yeni başlamışken, Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in "Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi"¹ adlı eseri, dönemin pedagojik tartışmalarına kuramsal bir derinlik kazandırmayı amaçlamıştır. Modernleşme ve eğitim reformlarıyla şekillenen bu dönemde Egemen, eğitimin yalnızca yöntemsel ve teknik yönleriyle ele alınmasının yetersiz olduğunu savunarak, eğitimin felsefi ve çok boyutlu doğasına dikkat çeken özgün bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu yönüyle eser, hem döneminin ihtiyaçlarına cevap vermesi hem de disiplinlerarası bir düşünce zemini sunması bakımından önemli ve özgün bir kaynak niteliğindedir.

Birinci Bölüm: Terbiye İlminin Temel Sorunları

Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in "Terbiye İlminin Temel Sorunları"² başlıklı birinci bölümü, eğitim bilimlerinin kuramsal temellerini ve tarihsel gelişimini ele alırken, eğitimle ilgili mevcut yaklaşımlar ve yöntemler üzerine derinlemesine bir analiz yapmaktadır. Egemen, eğitimi yalnızca teknik bir disiplin olarak görmenin yetersiz olduğunu savunmaktadır. Eğitimin sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda insanın ruhsal, ahlaki ve toplumsal yönlerinin de şekillendiği bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, psikoloji, biyoloji ve sosyolojinin pedagojik alandaki etkilerini inceleyerek, eğitimin farklı bilim dallarından nasıl beslenmesi gerektiğini tartışmaktadır. Egemen, bu bilimlerin eğitim üzerine katkılarının önemli olmasına rağmen, eğitimin tamamen bir bilimsel ya da bir biyolojik süreç olarak tanımlanmasının eksik olduğunu belirtmektedir.

782

Egemen, özellikle rasyonalist ve ampirik yaklaşımlar arasındaki çatışmalara dikkat çekmektedir. Rasyonalist yaklaşımlar, eğitimin soyut ilkelerine odaklanırken, ampirik yaklaşımlar deneysel verilere dayanarak eğitim süreçlerini şekillendirmeye çalışmaktadır. Ancak Egemen, her iki yaklaşımın da eksik yönleri olduğunu savunmaktadır. Rasyonalist yaklaşımın insan doğasını ve eğitimin insanı şekillendirme yönünü göz ardı ettiğini, ampirik yaklaşımın ise eğitimdeki insani ve kültürel boyutları ihmal ettiğini ifade etmektedir. Egemen'e göre eğitim yalnızca teknik bir disiplin değildir; onun amacı bireyi sadece bilgiyle donatmak değil, aynı zamanda değer yargılarını, düşünme biçimlerini ve toplumsal ilişkilerini de

¹ Bedi Ziya Egemen, *Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965), 1-110.

² Egemen, *Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi*, 4-53.

şekillendirmektir.

Bölümde dikkat çeken bir diğer önemli nokta, bilimsel titizlik ile felsefi sorgulamanın birleştirilmesi gerektiği fikridir. Egemen, eğitsel düşüncenin parçalanmış yapısına karşı çıkarak, eğitim teorileri ve uygulamalarının daha bütünsel bir çerçevede ele alınmasını savunmaktadır. Bu bağlamda, bilimsel bulguların yalnızca deneysel verilere dayanmakla kalmaması, aynı zamanda bu verilerin felsefi bir bakış açısıyla sentezlenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu nedenle, eğitimin yalnızca deneysel verilere dayalı bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda anlam arayışını da içeren felsefi bir süreç olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğitimin felsefi yönü, eğitimin amacına dair derinlemesine sorular sormayı ve bu sorulara kültürel, ahlaki ve toplumsal açılardan yanıt aramayı içermektedir. Bu tür bir sorgulama, yalnızca eğitimin amacını belirlemekle kalmaz; aynı zamanda eğitimin birey ve toplum üzerindeki derin etkilerini de anlamaya yönelik felsefi bir çerçeve sunar. Egemen'in önerdiği bu birleşik yaklaşım, eğitim bilimlerinin sadece veri toplama ve uygulama odaklı değil, aynı zamanda insana dair anlamlı sorular sorma ve bu sorulara toplumsal bağlamda yanıtlar arama süreci olduğunun altını çizmektedir.

Egemen, eğitimdeki teorik ve uygulamalı boşlukları doldurabilmek için pedagojinin disiplinlerarası bir alan olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Pedagoji, bireyi sadece akademik açıdan değil, aynı zamanda ahlaki, toplumsal ve kültürel açıdan da şekillendiren bir süreçtir. Bu yüzden pedagojinin yalnızca psikoloji ve biyolojiyle sınırlı kalmaması, sosyoloji, felsefe ve diğer disiplinlerle de beslenmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Ayrıca, eğitim teorileri üzerine yapılan araştırmaların, toplumsal dönüşüm ve insanın daha iyi bir toplumda yaşaması için nasıl bir eğitim anlayışının gerekli olduğunu keşfetmeye yönelik olması gerektiğini ifade etmektedir. Egemen, pedagojinin insan doğasını ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden şekillendirilmesi gerektiğinin üzerinde durmaktadır. 783

Sonuç olarak, "Terbiye İlminin Temel Sorunları" bölümü, eğitimdeki kuramsal yaklaşımların ve uygulamaların eleştirel bir şekilde değerlendirilmesini vurgulamaktadır. Egemen, eğitimin sadece bir bilgi verme süreci değil, aynı zamanda insanı şekillendiren, değerler kazandıran bir alan olduğunu ifade etmektedir. Bu yaklaşım, eğitim teorilerinin ve pratiklerinin yeniden yapılandırılmasına dair önemli bir felsefi temel oluşturmaktadır. Egemen'in önerdiği birleşik ve disiplinlerarası yaklaşım, eğitimde daha kapsamlı, insan odaklı ve toplumla uyumlu bir anlayış geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İkinci Bölüm: Terbiye Felsefesi

Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in "Terbiye Felsefesi"³ başlıklı ikinci bölümü, eğitimin felsefi boyutlarına odaklanarak eğitim anlayışını daha derinlemesine incelemektedir. Bu bölümde Egemen, eğitimin doğasını, amacını ve kapsamını tartışırken, eğitimin yalnızca kurumsal bir süreç olmadığını, bireyin yaşam boyu süren bir gelişim yolculuğu olduğunu vurgulamaktadır. Eğitimin sadece okulda ve belirli bir zaman diliminde gerçekleşen bir olgu olarak düşünülmemesi gerektiğini, aslında bireyin kişisel ve toplumsal gelişiminin sürekli bir parçası olduğunu savunmaktadır. Eğitim, Egemen'e göre, bireyin kendisini ve çevresini anlamasına, toplumsal bir birey olarak rolünü keşfetmesine olanak tanıyan bir süreçtir.

Egemen, pedagojik indirgemeciliğe karşı çıkarak, eğitimi sadece teknik veya yöntemsel bir mesele olarak ele almanın büyük bir hataya yol açtığını ifade etmektedir. Bu yaklaşım, eğitimin insani ve toplumsal boyutlarını göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Egemen, eğitim deneyimlerinin karmaşıklığını kabul eden ve bireyin öznel deneyimlerini de dikkate alan bir fenomenolojik yaklaşımı benimsemektedir. Fenomenolojik yaklaşım, eğitimin yalnızca öğretim ve öğrenme süreçlerinden ibaret olmadığını, öğrencilerin bireysel yaşantılarının, duygusal ve zihinsel dünyalarının eğitimin şekillenmesindeki kritik rolünü anlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, Egemen, eğitimi çok boyutlu bir süreç olarak ele alırken, pedagojinin bireyin öznel gerçeklikleriyle şekillenen bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir.

784

Egemen'in "Terbiye Felsefesi" bölümündeki temel katkılarından biri, mevcut eğitim paradigmalarını sistematik bir biçimde analiz etmesidir. Egemen, geleneksel eğitim anlayışlarını eleştirirken, eğitimdeki güçlü ve zayıf yönleri ortaya koymaktadır. Özellikle eğitimde kullanılan metodolojilerin yetersizliklerini ve eksikliklerini öne çıkarmaktadır. Bu analiz, eğitimin daha insan odaklı bir hale getirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Egemen'in eğitime dair önerdiği yaklaşım, insanın ruhsal, duygusal ve toplumsal gelişimini de göz önünde bulundurmaktadır. Bu nedenle, eğitim sadece bilgi aktarımıyla sınırlı kalmamalıdır; bireyin tüm yönlerini geliştiren bir süreç olmalıdır.

Egemen'in eleştirdiği bir diğer konu ise pedagojik indirgemecilikten kaçınmaktır. Eğitimi yalnızca öğretim yöntemlerine indirgemek, eğitimin özünü kavrayamamaktır. Pedagojinin, öğrenme süreçlerinin ötesinde,

³ Egemen, *Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi*, 54-110.

insanın gelişimine ve toplumun gereksinimlerine hitap etmesi gerektiğini öne sürmektedir. Egemen'in fenomenolojik bakış açısı, eğitimin yalnızca bireysel gelişimle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda toplumsal bağlamda da şekillendiğini ileri sürer. Bu anlayış, eğitimin sosyal sorumluluk taşıyan bir süreç olduğunu ve toplumu dönüştüren bir rol üstlendiğini kabul etmektedir.

Egemen'in pedagojik düşüncesi, disiplinlerarası bir yaklaşımı benimsemektedir. Eğitim, yalnızca bir pedagojik olgu değil, aynı zamanda psikolojik, sosyolojik ve felsefi bir olgudur. Egemen, eğitimi anlamak için psikoloji, sosyoloji ve felsefenin ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu disiplinlerin bir araya getirilmesi, eğitimin daha kapsamlı ve çok yönlü bir şekilde ele alınmasını sağlamaktadır. Egemen, eğitimdeki felsefi bakış açısını sadece teorik bir düzeyde tartışmakla kalmaz, aynı zamanda bu bakış açısının eğitim uygulamalarıyla nasıl harmanlanması gerektiği üzerine de düşüncelerini ifade etmektedir.

Sonuç olarak, *Terbiye Felsefesi* bölümü, eğitim bilimlerinde önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Egemen'in yaklaşımı, eğitim kavramını yeniden düşünmeye ve mevcut eğitim paradigmasını sorgulamaya olanak tanımaktadır. Eğitimin sadece bir bilgi verme süreci olmadığını, aynı zamanda bireyi şekillendiren, toplumsal sorumluluk taşıyan bir olgu olduğunu öne çıkarmaktadır. Eğitimdeki felsefi boyutların derinlemesine anlaşılması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Egemen'in pedagojik düşüncesi, eğitimdeki insan odaklı yaklaşımın önemini vurgulayarak, eğitim felsefesinin temellerini daha geniş bir perspektifte tartışmaktadır. Bu eser, eğitim bilimlerinin hem teorik hem de pratik düzeyde ilerlemesine katkı sağlayan değerli bir kaynak olup, eğitimciler ve araştırmacılar için pedagojik düşüncenin gelişimini anlama noktasında önemli bir başvuru niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

♦ BEDİ ZİYA EGEMEN. Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, 110.

Kaynakça

Egemen, Bedi Ziya. *Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965.